

روزه

فضایل، فواید، احکام و آداب

تألیف:

دکتر حسین تاجی گله‌داری

عنوان کتاب: روزه فضایل، فواید، احکام و آداب
تألیف: دکتر حسین تاجی گله‌داری
موضوع: فقه و اصول - احکام عبادات (نماز، روزه، زکات و حج)
نوبت انتشار: دوم (دیجیتال)
تاریخ انتشار: خرداد (جوزا) ۱۳۹۶ شمسی، رمضان ۱۴۳۸ هجری
منبع: کتابخانه قلم www.qalamlib.com

این کتاب از سایت کتابخانه قلم دانلود شده است.

www.qalamlib.com

book@qalamlib.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

محتوای این کتاب لزوماً بیانگر دیدگاه سایت کتابخانه قلم نمی‌باشد؛
بلکه بیانگر دیدگاه نویسنده آن است.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

- ۱ پیش‌گفتار
- ۳ تعریف روزه (صوم)
- ۳ فضیلت روزه و ماه رمضان
- ۵ ویژگی‌های ماه رمضان
- ۷ ماه رمضان چگونه اثبات می‌گردد؟
- ۸ حکم روزه رمضان
- ۱۰ چگونه ماه رمضان را استقبال کنیم؟
- ۱۲ شرایط وجوب روزه
- ۱۳ شرایط صحت روزه
- ۱۳ ارکان روزه
- ۱۵ مستحبات و سنت‌های روزه
- ۱۷ آداب روزه
- ۲۰ فواید روزه

-
-
- ۲۱ چیزهایی که روزه را باطل می‌کنند.
- ۲۳ چیزهایی که روزه را باطل نمی‌کند.
- ۲۵ کسانی که می‌توانند افطار کنند.
- ۲۶ روزه‌های سنت.
- ۲۹ ایامی که روزه گرفتن حرام است.
- ۳۱ ایامی که روزه گرفتن مکروه است.
- ۳۲ نماز تراویح.
- ۳۴ اعتکاف.
- ۳۵ ارکان اعتکاف.
- ۳۶ شب قدر.
- ۳۸ زکات فطر.
- ۴۰ نماز عید:

پیش‌گفتار

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين نبينا محمد وعلى آله وصحبه والتابعين. ويعد:

روزه یکی از پایه‌های پنجگانه اسلام است، و عبادتی است پنهان که ریا و خود نمایی در آن راه ندارد، و تنها خداوند از حقیقت آن آگاهی دارد و بدین خاطر است که خداوند در حدیث قدسی فرموده است: «الصَّوْمُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ» «روزه برای من است. و من پاداش آن را می‌دهم».

فريضة روزه در تمام ادیان آسمانی وجود داشته، چنانکه قرآن به آن اشاره کرده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [البقرة: ۱۸۳].

روزه حقیقی آن است که انسان علاوه از خودداری از خوردن و نوشیدن و آمیزش جنسی، از تمام اعمال و اقوالی که روزه را خدشه‌دار می‌سازد اجتناب نماید.

خداوند متعال روزه را در ماه مبارک رمضان فرض گردانید، ماهی که کتاب زندگی و حیات‌بخش قرآن کریم را در آن نازل کرده است: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ﴾ [البقرة: ۱۸۵].

آن کتابی که باید مشعل فروزان راه مسلمان باشد، کتابی که باید تلاوت نمود و به احکام و فرامینش جامه عمل پوشاند.

ماه مبارک رمضان ماه تجارت با خداوند است، ماهی است که در آن رحمت و مغفرت به‌سوی انسان‌ها سرازیر است. رمضان بهترین دانشگاه

خودسازی است که در آن انسان صبر و بردباری و گذشت، اتحاد و یکپارچگی، بذل و انفاق، عدل و مساوات را آموزش می‌بیند. کتابی که اکنون به شما خوانندگان گرامی تقدیم می‌دارم شامل فضایل، احکام و فواید و آنچه متعلق به روزه است، می‌باشد. که به صورت مختصر، ساده و همراه با ذکر دلیل از قرآن و سنت جمع‌آوری نموده‌ام. خدا را سپاس می‌گویم که این توفیق را به بنده عنایت فرمود. از خداوند مسئلت دارم که این عمل را خالصانه برای رضای خویش بپذیرد. با امید اینکه برادران و خواهران مسلمان از آن بهرمنند شوند، و ما را در دعاهای خیر خود شریک سازند.

التماس دعای خیر

حسین تاجی گله‌داری

۲۵ رجب ۱۴۲ هـ

تعریف روزه (صوم)

صوم در لغت به معنی خودداری و پرهیز است.

و در قرآن آمده: ﴿إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا﴾ [مریم: ۲۶]. «من برای خداوند رحمان روزه‌ای نذر کرده‌ام، بنا براین امروز با هیچ انسانی سخن نمی‌گویم».

و معنی شرعی صوم (روزه) عبارت است از: خودداری از خوردن و آشامیدن و آمیزش، از طلوع فجر تا غروب آفتاب، همراه با نیت، و قصد تقرب به خداوند بزرگ.

فضیلت روزه و ماه رمضان

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ [البقرة: ۱۸۵]. «ماه رمضان، ماهی که قرآن برای راهنمایی و هدایت مردم و نشانه‌های هدایت و جدا کننده میان حق و باطل در آن نازل شده است، پس کسی که در ماه رمضان حاضر باشد، باید روزه بگیرد».

ماه رمضان، ماه عبادت و طاعت است، ماه نزول قرآن کریم است، درباره این ماه پر برکت فضایل بسیاری آمده است، ما در اینجا به ذکر گوشه‌هایی از این فضایل می‌پردازیم.

۱- ابوهیره رضی الله عنه می‌فرماید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که بر اساس ایمان به خدا و امید اجر و پاداش از او ماه رمضان را روزه بگیرد. گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود»^(۱).

۲- و از ابوهیره رضی الله عنه روایت است که می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند عزوجل می‌فرماید: همهٔ اعمال فرزندان آدم برای خودش است. مگر روزه که به‌راستی برای من است. و من خودم پاداش آن را می‌دهم؛ روزه سپر است. پس هرگاه روز روزه‌داری یکی از شما بود، سخن زشت و ناسزا نگوید و فریاد نزند. و هرگاه کسی به او ناسزا گفت، یا با او درگیر شد، بگوید: من روزه‌ام، قسم به خداوندی که جان محمد در دست او است، تغییر بوی دهان شخص روزه‌دار نزد خداوند از بوی مشک خوشبوتر است. و برای شخص روزه‌دار دو خوشحالی است که با آن خوشحال می‌گردد: هنگامی که افطار می‌کند، به افطارش خوشحال می‌شود. و هنگامی که پروردگارش را ملاقات می‌کند، به روزه‌اش خوشحال می‌شود»^(۲).

۳- از سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا در بهشت دروازه‌ای است که به آن «ریان» گفته می‌شود. در روز قیامت تنها روزه‌داران از آن وارد می‌شوند. ندا داده می‌شود: روزه‌داران کجا هستند؟ آنگاه بر می‌خیزند. و از آن دروازه وارد می‌شوند. پس از آنکه وارد شدند. دروازه بسته می‌شود. و کسی دیگر از آن وارد نمی‌شود»^(۳).

۱- امام بخاری (۱۹۰۱) و مسلم (۷۶۰) روایت کرده‌اند.

۲- امام بخاری (۱۹۰۴) و مسلم (۱۱۵۱) روایت کرده‌اند.

۳- امام بخاری (۱۸۹۶) و مسلم (۱۱۵۲) روایت کرده‌اند.

۴- از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که می‌گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «هرگاه ماه رمضان فرا رسد درهای بهشت گشوده می‌شود و درهای دوزخ بسته می‌گردد و شیاطین در بند و زنجیر می‌شوند»^(۱).

۵- و در روایتی دیگر آمده: «هرگاه ماه رمضان فرا رسد درهای رحمت باز می‌شود و درهای دوزخ بسته می‌گردد و شیاطین به زنجیر کشیده می‌شوند»^(۲).

۶- و در روایت امام ترمذی، در دنباله حدیث چنین آمده است: «و ندا دهنده‌ای ندا می‌دهد: ای کسی که خواهان خیر و خوبی هستی! جلو بیا. وای کسی که خواهان شر و بدی هستی دست بردار. و خداوند بندگانی را از آتش آزاد می‌کند و این در همه شب‌های رمضان است»^(۳).

همچنان‌که گفتیم احادیث بسیاری درباره فضیلت روزه و ماه مبارک رمضان آمده است که ما در اینجا به همین قدر اکتفا می‌کنیم. امید است که خداوند توفیق دهد تا به این احادیث عمل نمائیم.

ویژگی‌های ماه رمضان

۱- ماه رمضان ماه بخشش گناهان است، کسی که بر اساس ایمان به خدا و طلب اجر و پاداش، این ماه مبارک را روزه بگیرد و رکن

۱- امام بخاری (۱۸۹۸) و مسلم (۱۰۷۹).

۲- صحیح مسلم (۲/۱۰۷۹).

۳- سنن ترمذی (۶۸۲).

چهارم اسلام را بجای آورد و شب‌های آن را با قیام و تهجد سپری کند، گناهانش بخشیده می‌گردد.

۲- ماه رمضان ماهی است که عظیم‌ترین کتاب الهی قرآن کریم کتابی که: ﴿هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ [البقرة: ۱۸۵]. «راهنمای مردم، و نشانه‌های هدایت. و جدا کننده میان حق و باطل است». بر پیامبر اسلام ﷺ نازل شده است.

۳- در ماه رمضان شبی وجود دارد که آن شب از هزار ماه یعنی، ۸۳ سال و چهار ماه بهتر است، آن شب، شب قدر است. ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۚ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۚ تَنزِيلُ الْمَلَكِ ۚ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ۚ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝﴾ [القدر: ۱-۵]. «شب قدر بهتر از هزار ماه است. فرشتگان و روح (جبرئیل) در آن شب به اجازهٔ پروردگارشان برای هر کاری فرود می‌آیند. آن شب تا طلوع فجر سلام و سلامتی است».

۴- بزرگ‌ترین معرکه‌ای که میان اهل توحید و اهل شرک واقع گردید، و اهل توحید بر اهل شرک پیروز شدند و خداوند میان حق و باطل جدایی انداخت، غزوهٔ بدر کبری بود که در هفدهم ماه رمضان اتفاق افتاد.

۵- فتح مکه، در ماه رمضان صورت گرفته است.

۶- بجای آوردن نمازهای سنت در ماه رمضان، ثوابش برابر با نماز فریضه در غیر رمضان است، و نمازهای فریضه، برابر با هفتاد فریضه در غیر رمضان می‌باشد^(۱).

۱- به صحیح ابن خزیمه (۱۹/۳) و شعب الإیمان بیهقی (۳۰۵/۳) رجوع شود.

۷- ماه رمضان ماهی است که در واژه‌های رحمت، و بهشت باز می‌شود، و دروازه‌های دوزخ بسته می‌گردد و شیاطین در زنجیرها بسته می‌شوند.

۸- در هر شب از شب‌های رمضان منادی‌ای از آسمان ندا می‌دهد: ای کسی که خواهان خیر و خوبی هستی جلو بیا، و ای کسی که خواهان شر و بدی هستی دست بردار.

۹- در شب‌های رمضان خداوند بزرگ بندگان را از آتش جهنم آزاد می‌کند.

۱۰- رمضان ماهی است که اولش رحمت، و دههٔ وسطش مغفرت، و آخرش آزادی و رهایی از آتش است.

۱۱- رمضان ماه صبر و بردباری است، پاداش صبر بهشت است.

۱۲- ثواب انجام دادن عمره در ماه رمضان، مانند ثواب انجام دادن حج همراه رسول الله ﷺ است.

۱۳- ماه رمضان ماه بخشش و احسان است.

۱۴- در شب آخر رمضان خداوند گناه روزه‌داران را می‌بخشد، چنانکه گارگر بعد از به پایان رساندن کارش مزدش را دریافت می‌کند.

ماه رمضان چگونه اثبات می‌گردد؟

ماه مبارک رمضان به دو گونه اثبات می‌شود:

رویت هلال ماه رمضان: اگر یک فرد عادل و راستگو هلال ماه رمضان را ببیند، گواهی او برای اثبات هلال کافی است.

این در صورتی است که آسمان صاف باشد و اگر آسمان ابری بود و ماه رویت نشد، باید سی روز ماه شعبان را کامل نمود.

پیامبر ﷺ می فرماید: «با دیدن ماه روزه بگیریید و با دیدنش افطار کنید، پس اگر (به خاطر ابری بودن آسمان) هلال بر شما پوشیده بود، سی روز ماه شعبان را کامل کنید».

لازم به ذکر است که برای اثبات هلال شوال گواهی یک نفر کافی نیست، بلکه باید دو نفر عادل گواهی دهند، و در صورت دیده نشدن ماه، باید سی روز روزه گرفت.

حکم روزه رمضان

روزه رمضان پایه و رکن چهارم اسلام است، و بر همه کسانی که شرایط لازم را داشته باشند فرض و واجب است. روزه در ماه شعبان سال دوم هجری واجب گردید. و وجوب روزه با نص صریح قرآن و سنت رسول الله ﷺ ثابت است.

قرآن کریم می فرماید: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كِتَابٌ عَلَيْكُمْ الصِّيَامُ كَمَا كَتَبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۳﴾ [البقرة: ۱۸۳].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما فرض شده، همانگونه که بر کسانی که قبل از شما بودند، فرض شده بود، تا پرهیزگار شوید».

و می فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۱۸۵﴾ [البقرة: ۱۸۵].

«ماه رمضان، ماهی است که قرآن برای راهنمایی و هدایت مردم و نشانه‌های هدایت، و جدا کننده میان حق و باطل در آن نازل شده

است. پس کسی که در ماه رمضان حاضر باشد، باید روزه بگیرد، و آن کسی که بیمار یا در سفر است، روزهای دیگری را بجای آن، «روزه بگیرد» خداوند برای شما آسانی می‌خواهد، سختی و زحمت شما را نمی‌خواهد، برای این که این روزها را کامل کنید، و خدا را به خاطر این که شما را هدایت کرده بزرگ بشمرید، باشد که سپاس گذاری کنید».

و رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ»^(۱).

اسلام بر پنج پایه و اساس بنا شده است:

۱- گواهی دادن به این که نیست معبودی به حق بجز خدای یکتا و این که محمد ﷺ فرستاده خداست.

۲- برپا داشتن نماز.

۲- پرداخت زکات.

۳- حج خانه خدا.

۴- روزه رمضان.

و همچنین امت اسلامی بر واجب بودن روزه رمضان اجماع و اتفاق دارند، و یکی از ارکان و پایه‌های اساسی اسلام، و از مسلمات و ضروریات دین به‌شمار می‌آید.

و کسی که آن را انکار کند کافر و از دین اسلام مرتد می‌گردد.

۱- امام بخاری (۸) و مسلم (۱۶) روایت کرده اند.

چگونه ماه رمضان را استقبال کنیم؟

مسلمانان صدر اسلام از صحابه کرام و تابعین رضی الله عنهم به ماه رمضان اهتمام ویژه‌ای می‌دادند، از خداوند می‌خواستند که آن‌ها را تا ماه رمضان زنده نگه دارد تا این‌که بتوانند این ماه پر فیض را روزه بگیرند، و با قدوم رمضان خوشحال می‌شدند، روزهای آن را روزه و شب‌هایش را با نماز شب و تلاوت قرآن زنده نگه می‌داشتند، و در این ماه با انجام انواع طاعات، نفس خود را تزکیه و پاک می‌نمودند. همچنین خود را برای جهاد با دشمنان آماده می‌کردند. و همچنانکه ذکر کردیم بزرگ‌ترین غزوه و جنگ یعنی جنگ بدر در ماه رمضان اتفاق افتاد، فتح مکه نیز در ماه رمضان بود.

آن‌ها می‌دانستند که ماه رمضان ماه کسالت و تنبلی و خواب نیست، چنانکه برخی چنین گمان می‌کنند، بلکه باید گفت ماه رمضان ماه عبادت، جهاد و عمل است، پس باید این ماه پر برکت را گرامی‌بداریم و این فرصت را غنیمت بشماریم و این ایام را با انواع عبادات و طاعات از ذکر و تلاوت سپری کنیم.

* قبل از هر چیز باید به‌سوی خدا برگردیم و خالصانه از تمام گناهان توبه کنیم، و با خدای خویش عهد ببندیم که به‌سوی گناهان باز نخواهیم گشت و بنده مخلص و فرمانبری خواهیم بود، در این ماه کوشا باشیم که به واجبات و مستحبات عمل کنیم و از محرّمات و مکروهات اجتناب ورزیم.

* باید تمام اعضای بدن ما در این ماه روزه باشد، به‌طوری که زبان از غیبت و سخن‌چینی و کلام زشت و حرام، چشم از نگاه به نامحرم، و گوش از شنیدن سخنان حرام امثال غیبت، آواز و ترانه، و دست و پا از انجام دادن اعمال حرام، مصون و روزه‌دار باشد.

* روزه و نمازهای تراویح در ماه رمضان باید از روی اخلاص و ایمان و امید اجر و پاداش از خداوند باشد، نه به خاطر پیروی از مردم یا ترس از آنها روزه گرفت.

چنانچه پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که بر اساس ایمان به خدا و امید اجر از وی روزه گرفت گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود». و فرموده: «کسی که بر اساس ایمان و اخلاص و طلب اجر از خداوند در ماه رمضان به نماز و شب زنده‌داری بپردازد، گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود».

* برادران مسلمان باید توجه داشته باشند که شایسته است که در نمازهای تراویح با جماعت شرکت کنند و همراه امام نماز بخوانند، تا این که امام از نماز منصرف و فارغ شود، تا این که اجر و پاداش قیام شب را به دست آورند.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «کسی که همراه امام به نماز ایستاد، تا این که امام از نماز فارغ شد، برایش قیام شب نوشته می‌شود».^۳

* در ماه مبارک رمضان شب قدر را فراموش نکنیم، آن شب مبارکی که از هزار ماه یعنی ۸۳ سال و چهار ماه افضل و بهتر است، این شب مبارک در ده روز اخیر رمضان است، که بازنده داری این ده شب اخیر، با ذکر و دعا و استغفار و تلاوت قرآن بتوانیم فضیلت شب قدر را دریابیم.

* از اعتکاف در ماه رمضان بخصوص ده روز آخر غافل نباشیم.

* ماه رمضان ماه احسان و نیکوکاری است، ماهی است که باید به فکر دیگران بود. پس با انفاق و بخشش و با صدقه دادن به مستمندان به یاد آنها باشیم.

* ماه رمضان ماه نزول قرآن است، پس اوقات خود را با تلاوت قرآن کریم سپری کنیم و در این ماه با کلام الهی انس بگیریم، و در آیاتش تدبر و تفکر بکنیم و بدانیم که قرآن کریم در روز قیامت برای انسان شفاعت می‌کند.

* عزیزان، عمر انسان کوتاه و محدود است پس این ایام فرخنده و گرمی را با لهو و لعب و سرگرمی‌های بیهوده تلف نکنیم، و بدانیم که روز قیامت از این اوقات پرسیده می‌شویم.

شرایط وجوب روزه

شرایط وجوب روزه عبارت است از:

۱- اسلام؛ پس بر فردی که کافر است روزه واجب نیست تا این که مسلمان شود.

۲- عقل؛ پس بر شخص دیوانه روزه واجب نیست، زیرا که تکلیف از وی برداشته شده است.

رسول الله ﷺ فرموده است: «قلم تکلیف از سه نفر برداشته شده است: شخص دیوانه تا زمانی که بهبودی یابد. کسی که خوابیده تا زمانی که بیدار گردد، و از کودک تا زمانی که بالغ شود».

۳- بلوغ؛ پس بر کودکان روزه واجب نیست، تا زمانی که بالغ شوند، اما اگر توانایی داشته باشند خوب است که آن‌ها را به روزه امر کرد تا این که عادت بگیرند.

۴- توانایی بر روزه گرفتن؛ پس شخصی که به خاطر بزرگسالی یا بیماری مزمن توانایی روزه گرفتن ندارد، بر وی واجب نیست، و در ازای هر روز به یک نفر مسکین غذا بدهد.

شرایط صحت روزه

شرایط صحت و درست بودن روزه عبارت است از:

- ۱- اسلام، پس روزه شخص کافر صحیح نیست.
- ۲- عقل، روزه انسان دیوانه صحیح نمی باشد.
- ۳- تمییز، پس روزه کودک غیر ممیز درست نیست.
- ۴- پاک بودن از موانع شرعی، مثل: حیض، و نفاس که در صورت وجود آن، روزه درست نیست. پس روزه خانم‌های درست است که از عادت ماهیانه و از خون بعد از زایمان پاک باشند.
- ۵- نیت، باید در شب و پیش از طلوع فجر نیت روزه داشته باشد. و جای نیت در قلب است. و بدون نیت روزه درست نیست.

ارکان روزه

- ۱- نیت: روزه‌دار باید در شب و قبل از طلوع فجر نیت و قصد روزه فردا را داشته باشد، و با زبان نیت کردن لزومی ندارد، زیرا از رسول خدا ﷺ ثابت نشده است و از آنجایی که نیت جز اعمال قلب به‌شمار می‌آید، بلند شدن در شب برای سحری خوردن، جزء نیت محسوب می‌گردد. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» «همانا کردارها به قصد نیت بستگی دارد»^(۱).

۱- امام بخاری (۱) و مسلم (۱۹۰۷)

ام المؤمنین حفصه رضی الله عنها روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که (در شب) و قبل از طلوع فجر نیت و قصد روزه نکند. در حقیقت آن روز را روزه نگرفته است»^(۱).

* آنچه ذکر شد در ارتباط با روزه فرض ماه رمضان بود، اما برای روزه سنت نیت کردن در شب لازم نیست، بلکه اگر از طلوع فجر چیزی نخورده باشد و با همسرش هم‌بستری نکرده باشد، روزه‌اش درست است.

زیرا که: پیامبر صلی الله علیه و آله به منزلش وارد می‌شد، و از همسران می‌پرسید، «آیا چیزی برای خوردن دارید؟ اگر آن‌ها می‌گفتند خیر ایشان می‌فرمودند: پس من روزه هستم»^(۲).

۲- خودداری از آنچه که روزه را باطل می‌کند، از خوردن، آشامیدن، و جماع، از طلوع فجر تا غروب آفتاب.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ۖ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى الْوَيْلِ﴾ [البقرة: ۱۸۷]. «بخورید و بیاشامید، تا زمانی که رشته سفید (فجر) از رشته سیاه (شب) برای شما معلوم و آشکار شود، سپس روزه را تا فرارسیدن شب کامل کنید».

۱- حدیث صحیح است امام احمد (۲۸۷/۶) و ابو داود (۲۴۵۴) و ترمذی (۷۳۰) و نسائی (۲۳۳۱) روایت کرده‌اند.

۲- امام مسلم (۱۱۵۴) و احمد (۲۰۷/۶) و ابو داود (۲۴۵۵)

مستحبات و سنت‌های روزه

روزه دارای مستحبات و سنت‌هایی است که رعایت آن‌ها برای روزه‌دار مستحب است:

۱- سحری خوردن: حضرت انس رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می‌کند که می‌فرماید: «سحری بخورید زیرا که در سحری خوردن برکت است»^(۱).

* این سنت با لقمه‌ای نان و یا جرعه‌ای آب تحقق می‌یابد.

ابو سعید خدری رضی الله عنه می‌گوید، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سحری خوردن برکت است، پس آن را ترک نکنید اگرچه با نوشیدن جرعه‌ای آب باشد؛ زیرا خداوند و فرشتگانش بر کسانی که سحری می‌خورند درود می‌فرستند»^(۲).

* به تأخیر انداختن سحری مستحب است، حضرت زید بن ثابت رضی الله عنه می‌فرماید: «ما همراه پیامبر صلی الله علیه و آله سحری خوردیم، سپس برای نماز صبح برخاستیم. (از زید پرسیده شد) فاصله زمانی بین اذان و سحری چقدر بود؟ فرمود: به اندازه تلاوت ۵۰ آیه بود»^(۳).

* اگر شخصی در حال سحری خوردن، لقمه یا لیوان آب در دستش باشد و مؤذن اذان فجر بگوید، در این صورت می‌تواند آن لقمه را بخورد و لیوان آب را بنوشد، زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «هرگاه یکی از شما صدای اذان را شنید در حالی که کاسه (غذا) در دستش است، تا زمانی که حاجت خود را برآورده نکرده آن را بر زمین نگذارد».

۱- امام بخاری (۱۹۲۳) و امام مسلم (۱۹۰۵).

۲- حدیث صحیح است، امام احمد (۱۲/۳).

۳- امام بخاری (۱۹۲۱) و مسلم (۱۰۶۷).

۲- تعجیل در افطار: پس از این که غروب آفتاب محقق گردید، مستحب است که روزه‌دار در افطار نمودن عجله و شتاب ننماید. زیرا رسول خدا ﷺ فرموده است: «مردم پیوسته در خیر و خوبی هستند تا زمانی که در افطار تعجیل و شتاب می‌نمایند»^(۱).

۳- با رطب یا خرما افطار کردن، و اگر میسر نبود با آب، و در صورتی که آب در دسترس نداشته باشد با هر چیز حلالی که میسر شود افطار کند.

رسول الله ﷺ فرموده است: «هرگاه یکی از شما خواست افطار کند. پس به وسیله خرما افطار کند، زیرا که برکت است. و اگر خرما نیابد آنگاه با آب افطار نماید زیرا آب پاکیزه است»^(۲).

حضرت انس رضی الله عنه می‌فرماید: «رسول الله ﷺ قبل از این که نماز (مغرب) را بخواند با چند دانه رطب افطار می‌کردند. پس اگر رطب در دسترس نبود با خرما و اگر آنهم نبود، با چند جرعه آب افطار می‌کردند»^(۳).

* یکی از حکمت‌های افطار کردن با رطب یا خرما اینست که شیرین می‌باشد، و شیرینی نیروی چشم را که به سبب روزه ضعیف شده تقویت می‌کند، همچنین از خواص خرما اینست که اگر بعد از خالی بودن معده تناول شود به هضم آن کمک می‌کند و در مورد آب باید گفت که باعث تازه و تر شدن کبد می‌شود چونکه در هنگام روزه مقداری خشک شده است.

۴- دعا به هنگام افطار: برای روزه‌دار مستحب است که این دعا را بخواند:

۱- امام بخاری (۱۹۵۷) و مسلم (۱۰۹۸) روایت کرده‌اند.

۲- حدیث صحیح است. امام ابوداود (۲۳۵۵) و ابن ماجه (۱۶۹۹).

۳- حدیث صحیح است. امام ابوداود (۲۳۵۶) و ترمذی (۶۹۶) روایت کرده‌اند.

«ذَهَبَ الظَّمَأُ، وَابْتَلَّتِ العُرُوْقُ، وَثَبَّتِ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللهُ». «تشنگی رفت و رگ‌ها تر و سیراب شد و پاداش و اجر ثبت و محقق گردید، اگر خدا بخواهد»^(۱).

* هنگام افطار، وقت اجابت دعا است و باید این وقت را غنیمت شمرد، عبدالله بن عمرو بن عاص رضی الله عنه روایت می‌کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «برای روزه‌دار به هنگام افطار دعایی است که رد نمی‌شود»^(۲).

آداب روزه

۱- نگاه‌داری زبان از سخنان بی‌هوده: بر روزه‌دار واجب است که از دروغ، غیبت، سخن‌چینی، ناسزا گفتن و دشنام‌دادن به شدت پرهیز کند و زبان خود را به ذکر خدا و تلاوت قرآن مشغول نماید. پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «کسی که سخن زشت و ناروا و عمل کردن به آن را رها نکند، خداوند را به آب و غذا نخوردن وی نیازی نیست»^(۳).

رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «روزه سپر است، هرگاه روزه بودید زبان را به دشنام و ناسزا گفتن و نادانی، نگشایید. اگر کسی به او ناسزا گفت یا با وی درگیر شد پس در جواب بگوید من روزه‌ام، من روزه‌ام»^(۴).

۱- امام ابو داود (۲۳۵۷) از عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه و آله

هنگامی که افطار می‌کردند این دعا را می‌خواندند.

۲- ابن ماجه (۱۷۵۳) و حاکم (۴۲۲/۱).

۳- امام بخاری (۱۹۰۳).

۴- امام بخاری (۱۹۰۱) و مسلم (۷۶۰).

۲- حفظ و نگه‌داری چشم: بر روزه‌دار واجب است چشم خود را از نگاه کردن به حرام حفظ نماید، و سر به زیر باشد و نگاه خود را از نامحرم فرو بندد و بداند که نگاه تیری مسموم از تیرهای شیطان است.

۳- حفظ و نگه‌داری گوش: شخص روزه‌دار باید بکوشد که گوش خود را از شنیدن سخنان حرام، غیبت، سخن چینی، ترانه و موسیقی مصون و محفوظ بدارد و بجای این‌ها به تلاوت قرآن کریم گوش فرا دهد.

۴- دست و پا و سایر اعضای خود را از مرتکب شدن هر نوع گناه و معصیت و کارهای ناپسند محفوظ دارد. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «چه بسا روزه‌دارانی هستند که بجز گرسنگی و تشنگی از روزه خویش بهره‌ای ندارند»^(۱).

از پُر خوری و اسراف هنگام افطار و سحری پرهیز کند، زیرا پُر خوری و اسراف منافع و حکمت‌های روزه را از بین می‌برد.

۵- افطاری دادن به روزه‌داران: پیامبر ﷺ می‌فرماید: «کسی که به روزه‌داری افطاری دهد، پاداشی مانند پاداش روزه‌دار خواهد داشت. بدون این‌که از پاداش روزه‌دار کاسته شود»^(۲).

شخصی که برای صرف افطار دعوت شده است، اگر عذری ندارد، باید دعوت را بپذیرد و بعد از افطار برای دعوت کننده چنین دعا کند: «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلْ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ»^(۳). «روزه‌داران نزد شما افطار کردند و نیکوکاران غذای شما را

۱- حدیث صحیح است، امام ابن ماجه (۱۶۹۰) و ابن خزیمه (۱۹۹۷).

۲- حدیث صحیح است، امام ترمذی (۸۰۷).

۳- حدیث صحیح است، ابو داود (۳۸۵۴) و ابن ماجه (۱۷۴۷).

خوردند و فرشتگان بر شما درود فرستادند».

۶- بخشش و صدقه به مستمندان و احسان به خویشاوندان و ایتم: ماه رمضان ماه بذل و بخشش است، احسان و نیکی در این ماه فضیلت و ثواب خاصی دارد.

حضرت عبدالله بن عباس می‌فرماید: «رسول خدا ﷺ بخشنده‌ترین مردم بود، بخصوص در ماه رمضان هنگامی که جبرئیل علیه السلام وی را ملاقات می‌کرد. و جبرئیل در هر شبِ رمضان می‌آمد و با پیامبر ﷺ قرآن را مدارسه و مذاکره می‌کرد. در آن هنگام بخشش و سخاوت پیامبر ﷺ از باد صبا بیشتر و بهتر بود»^(۱).

۷- تلاوت قرآن همراه با تدبیر در آیاتش: زیرا ماه رمضان ماه نزول قرآن است، پیامبر ﷺ می‌فرماید: «قرآن را بخوانید، زیرا که در روز قیامت برای یارانش شفاعت می‌کند»^(۲).

در حدیث دیگر رسول خدا ﷺ فرموده است: «روزه و قرآن در روز قیامت برای بنده‌گان شفاعت می‌کنند. روزه می‌گوید: پروردگارا، من مانع غذا خوردن و شهوتش بودم، پس مرا شفیع او قرار بده و آنگاه هر دو شفاعت می‌کنند»^(۳).

۸- اکتار از طاعات و عبادات به ویژه در ده روز آخر: حضرت ام‌المومنین عایشه رضی الله عنها روایت می‌کند که: «هرگاه ده روز آخر رمضان فرا می‌رسید. رسول الله ﷺ (از همسرانش کناره می‌گرفت) سخت به

۱- امام بخاری (۶) و مسلم (۲۳۰۸).

۲- امام مسلم (۸۰۴).

۳- حدیث صحیح است، امام احمد (۱۷۴/۲).

عبادت مشغول می‌شد و شب زنده‌داری می‌کرد و اهل خانه را بیدار می‌نمود^(۱).

فواید روزه

روزه عبادتی است که فواید فراوانی را دربر دارد، ما در اینجا سعی می‌کنیم برخی از فواید روزه را ذکر کنیم:

۱- روزه راه رسیدن به تقوا است.

خداوند می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا

كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۳﴾ [البقرة: ۱۸۳].

«ای کسانی که ایمان آوردید، روزه بر شما فرض شده، همان‌گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند، فرض شده بود، تا پرهیزگار شوید».

۲- روزه سپری است در مقابل گناهان در دنیا و همچنین در مقابل

آتش جهنم در آخرت. چنانکه پیامبر ﷺ فرموده است: «الصِّيَامُ جُنَّةٌ»

«روزه سپر است».

۳- روزه سبب بخشش گناهان گذشته می‌شود.

۴- بهترین وسیله برای کنار گذاشتن و ترک انواع باطل می‌باشد، بطور

مثال بهترین فرصت است برای کسانی که اهل دخانیات هستند که

از این فرصت استفاده کنند و دخانیات را ترک کنند.

۵- شهوت‌ها را تضعیف می‌کند، و انسان را بردبار و صبور به بار می‌آورد

و اراده‌اش را تقویت می‌کند.

۱- امام بخاری (۲۰۲۴) و امام مسلم (۱۱۷۴).

- ۶- روزه بهترین دانشگاه خودسازی است که انسان در آن دانشگاه، اخلاص، صبر، وقت شناسی، نظم، طاعت، بخشش، و غیره را آموزش می‌بیند.
- ۷- روزه به امت اسلامی هماهنگی و اتحاد، عدل و مساوات، ایثار و از خود گذشتگی، و بخشش و همدردی با فقرا و مستمندان را یاد می‌دهد.
- ۸- روزه دستگاه گوارش را از کار پی‌درپی راحت می‌گرداند، و همچنین معده را شستشو داده و آن را تمییز می‌کند.
- ۹- جسم و بدن را سالم و تندرست نگه می‌دارد.
- ۱۰- قلب را فارغ و راحت می‌گرداند، و آن را به کارهایی که سعادت و رستگاری انسان در آن نهفته است، از ذکر و عبادت و تلاوت قرآن، مشغول می‌سازد.
- ۱۱- روزه راه‌های گردش خون که راه ورود شیطان است تنگ می‌کند، چنانکه پیامبر ﷺ می‌فرماید: «شیطان مانند خون در رگ فرزندان آدم جاری است»^(۱).
- * پس به خاطر روزه است که می‌بینیم روان آرام می‌گیرد و خاطر انسان آسوده می‌شود، و وسوسه‌های شیطانی کم می‌شود و گاهی از بین می‌رود.

چیزهایی که روزه را باطل می‌کنند

آنچه که روزه را باطل می‌کند بر دو قسم است:
الف: آنچه که روزه را باطل می‌کند و فقط قضای آن را واجب می‌گرداند:

۱- امام بخاری (۳۲۸۱) و مسلم (۲۱۷۴).

۱- خوردن و آشامیدن به طور عمدی، اما اگر کسی از روی فراموشی و یا اجبار چیزی خورد یا نوشید، روزه‌اش صحیح است.
پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که روزه بود و فراموش کرد، آنگاه چیزی خورد یا نوشید، روزه خود را کامل کند زیرا که خداوند به وی غذا و آب داده است»^(۱).

۲- استفراغ عمدی، زیرا که پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که استفراغ بر او غلبه کرد بر وی قضا نیست. اما کسی که خود عمداً استفراغ کند. باید قضای آن روز را بگیرد»^(۲).

۳- حیض و نفاس (خون بعد از ولادت) اگر چه یک لحظه قبل از غروب آفتاب باشد، روزه را باطل می‌کند.

۴- استمنا (جلق زدن) روزه را باطل می‌کند و قضای آن روزه را واجب می‌گرداند، اما اگر احتلام شد روزه‌اش صحیح است.

ب: آنچه روزه را باطل می‌نماید و قضا و کفاره را واجب می‌گرداند: جماع، یعنی نزدیکی و هم‌بستری کردن با همسر در نهار رمضان، که در این صورت روزه باطل می‌شود و قضا و کفاره هر دو واجب می‌شود.
(کفاره عبارت است از آزاد کردن غلام مسلمان، یا دو ماه پشت سر هم روزه گرفتن، یا به شصت نفر مسکین غذا دادن. این کفاره برحسب ترتیب پرداخت می‌شود).

* اگر زن و مرد از روی آگاهی و با اختیار خود و عمداً در نهار رمضان آمیزش جنسی کردند، بر هر دو قضا و کفاره لازم می‌گردد، اما اگر زن

۱- امام بخاری (۱۹۲۳) و مسلم (۱۱۵۵).

۲- حدیث صحیح است، امام ابو داود (۲۳۸۰) و ابن ماجه (۱۶۷۶) و ترمذی (۷۲۰).

مجبور باشد بر وی کفاره نیست.

چیزهایی که روزه را باطل نمی‌کند

- ۱- خوردن یا آشامیدن از روی فراموشی یا اجبار، کسی که از روی فراموشی یا اجبار چیزی بخورد یا بیاشامد روزه‌اش صحیح است.
- ۲- استفراغ غیر ارادی، و بدون قصد، روزه را باطل نمی‌کند.
- ۳- مضمضه (آب در دهان کردن) و استنشاق (آب در بینی کردن) هنگام وضو گرفتن، روزه را باطل نمی‌کند مشروط بر این که مبالغه و زیاده روی نکند.
- ۴- سرمه کشیدن در چشم، همچنین چکاندن قطره در گوش و چشم روزه را باطل نمی‌کند.
- ۵- چشیدن طعم غذا به شرط این که از گلویش پایین نرود.
- ۶- فرو بردن آب دهان، روزه را باطل نمی‌کند.
- ۷- تزریق آمپول (وریدی و عضلانی) روزه را باطل نمی‌کند، اما سرم خوراکی باطل کننده است.
- ۸- مسواک زدن در هر وقتی که باشد اشکال ندارد، هر چند همراه با برس و خمیر دندان باشد.
- ۹- به تأخیر انداختن غسل جنابت یا غسل (حیض) عادت ماهیانه و نفاس، تا بعد از طلوع فجر بهتر است، حضرت عایشه و ام سلمه می‌فرمایند: «گاهی پیامبر ﷺ صبح می‌نمودند (و فجر طلوع می‌کرد)

در حالی که جنب بودند. آنگاه غسل می‌کردند و روزه می‌گرفتند»^(۱).

۱۰- احتلام شدن در نهار رمضان روزه را باطل نمی‌کند.

۱۱- ریختن آب سرد روی سر و یا دوش گرفتن، هیچ اشکالی ندارد.

۱۲- حجامت و همچنین خون گرفتن، روزه را باطل نمی‌کند، زیرا که در حدیث چنین آمده است: «پیامبر ﷺ در حالی که روزه بودند حجامت گرفتند»^(۲).

۱۳- بوسیدن و در آغوش گرفتن همسر، برای کسی که بتواند خود را کنترل نماید، و به هم‌بستری (جماع) منجر نشود اشکالی ندارد، هرچند که پرهیز کردن از این امور افضل و بهتر است.

ام‌المومنین عایشه رضی الله عنها می‌فرماید: «پیامبر ﷺ در حالی که روزه بود، همسران خود را در آغوش می‌گرفت. و همچنین در حال روزه همسران را می‌بوسید؛ ولی ایشان خود را سخت در کنترل داشت»^(۳).

۱۴- استعمال عطر، بُخور، و بوییدن گل و ریحان هیچ اشکالی ندارد.

۱۵- استفاده از بخاخ (اسپری مخصوص) برای کسانی که دچار بیماری (آسم) تنگی نفس هستند، اشکالی ندارد.

۱- امام بخاری (۱۹۳۱) و مسلم (۱۰۹).

۲- امام بخاری (۱۹۳۹).

۳- امام بخاری (۱۹۲۸) و مسلم (۱۱۰۶).

کسانی که می‌توانند افطار کنند

۱- بیمار: خداوند متعال به شخص بیمار اجازه داده که (در صورتی که روزه باعث زیاد شدن یا طولانی شدن بیماریش شود، یا روزه برایش دشوار باشد) افطار کند، و هنگامی که بهبود یافت آن ایام را قضا نماید: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقرة: ۱۸۴].

اما بیماری که امید بهبودی و شفا را ندارد، روزه نگیرد و افطار کند و بجای هر روز از روزه رمضان به یک نفر مسکین غذا بدهد.

۲- مسافر: خداوند به شخص مسافر اجازه داده که روزه نگیرد، ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقرة: ۱۸۴]. و همچنین پیامبر ﷺ فرموده است: «روزه گرفتن در سفر از پر و نیکی نیست»^(۱).

پس افضل و بهتر اینست که انسان از اجازه خداوند استفاده نماید، ولی اگر شخصی روزه گرفت، روزه‌اش صحیح است.

۳- زنان باردار و شیرده: اگر خانم‌های باردار و شیرده ترس آسیب دیدن داشته باشند و نگران خود باشند در این صورت روزه نگیرند، و آن را قضا نمایند.

اما اگر نگرانی آن‌ها تنها برای فرزندانشان بود در این صورت علاوه از قضا فدیة نیز (که عبارت است از غذا دادن به یک نفر مستمند و مسکین) باید بپردازند.

۱- «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ» امام بخاری (۱۹۴۶) و مسلم (۱۱۱۵).

۴- پیر مردان و پیر زنان: دین مبین اسلام به انسان‌های سالخورده، که اصلاً توانایی روزه گرفتن ندارند، اجازه داده روزه نگیرند و فدیة بپردازند، و برای هر روز به یک نفر مسکین غذا بدهند.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [البقرة: ۱۸۴]. «و بر کسانی که روزه برای آن‌ها طاقت فرسا ست و توان آن را ندارند. واجب است فدیة بدهند که (عبارت است از) غذا دادن به یک مسکین است».

حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما فرموده است: «این آیه منسوخ نیست، پیر مرد و پیر زن سال خورده که نمی‌توانند روزه بگیرند، به یک نفر مستمند غذا بدهند»^(۱).

۵- خانم‌هایی که در عادت ماهیانه، یا نفاس هستند، باید روزه نگیرند، و بعد از رمضان قضا نمایند.

ام المومنین عایشه رضی الله عنها می‌فرماید: «هرگاه به آن دچار می‌شدیم. به ما امر می‌شد که روزه را قضا کنیم، ولی به قضای نماز امر نمی‌شدیم»^(۲).

روزه‌های سنت

شش روز از ماه شوال:

حضرت ابو ایوب انصاری رضی الله عنه روایت می‌کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را روزه بگیرد، آنگاه شش روز از ماه شوال بعد از آن را روزه بدارد مانند آن است که همه سال را روزه گرفته است»^(۳).

۱- امام بخاری (۴۵۰۵).

۲- امام بخاری (۳۲۱) و مسلم (۳۳۵).

۳- امام مسلم (۱۱۶۴).

روزهای دوشنبه و پنج شنبه:

حضرت ابو قتاده انصاری رضی الله عنه می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله در مورد روزه روز دوشنبه پرسیده شد، ایشان فرمودند: «در آن روز من متولد شده‌ام و در آن روز بر من وحی نازل شده است»^(۱).

و حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه روایت می کند که: پیامبر صلی الله علیه و آله روزهای دوشنبه و پنجشنبه روزه می گرفتند، و در این مورد سوال شدند، ایشان فرمودند: «روز دوشنبه و پنجشنبه اعمال بندگان عرضه می شود»^(۲).

سه روز در هر ماه

حضرت عبدالله بن عمرو رضی الله عنه می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: «سه روز از هر ماه روزه بگیر، زیرا که خوبی به ده برابر آن می شود. و این مانند روزه گرفتن تمام سال می باشد»^(۳).

* مستحب است که این سه روز: ۱۵، ۱۴، ۱۳، هر ماه باشد.

حضرت ابوذر رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «ای ابوذر هرگاه سه روز در ماه روزه گرفتی پس سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم روزه بگیر»^(۴).

روزهای اول ماه ذی الحجه:

حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما روایت می کند که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: «در هیچ یک از روزهای سال انجام مستحب آن قدر نزد خداوند محبوب نیست، که در دهه اول ذی الحجة محبوب است».

۱- امام مسلم (۱۹۸/۱۱۶۲).

۲- حدیث صحیح است، امام ابوداود (۲۴۳۶).

۳- امام بخاری (۱۹۷۶) و مسلم (۱۱۵۹).

۴- حدیث صحیح است، امام ترمذی (۷۶۱) و نسائی (۲۲۲/۴).

حضرت ابو قتاده رضی الله عنه می گوید: از رسول الله صلی الله علیه و آله دربارهٔ روزهٔ روز عرفه سوال شد؟ فرمودند: «امیدوارم که خداوند (به خاطر روزهٔ روز عرفه) گناهان سال قبل و بعدش را ببخشد»^(۱).

روزهٔ ماه محرم به ویژه تاسوعا و عاشورا:

حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «بهترین روزه بعد از ماه رمضان ماه خدا محرم است، و بهترین نماز بعد از نمازهای پنجگانه نماز شب است»^(۲).

حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما می گوید: هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله روز عاشوراء را روزه گرفتند و دستور دادند که مسلمانان روزه بگیرند، عرض شد یا رسول الله، این روز روزی است که یهود و نصاری آن را بزرگ می دارند آنگاه ایشان فرمودند: «ان شاء الله سال آینده روز نهم (تاسوعا) را روزه خواهیم گرفت». اما قبل از آمدن سال آینده رسول خدا صلی الله علیه و آله وفات کردند^(۳).

و دربارهٔ فضیلت آن فرموده است: «امیدوارم که خداوند روزهٔ عاشورا را سبب کفاره گناهان سال گذشته قرار دهد»^(۴).

روزه بیشتر ماه شعبان:

«رسول خدا صلی الله علیه و آله بیشتر ماه شعبان را روزه می گرفتند»^(۵).

ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها می فرماید: «من ندیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله یک ماه کامل روزه بگیرد، مگر ماه رمضان، و ندیدم که در ماهی بیشتر ایامش روزه باشد، مگر در ماه شعبان»^(۱).

۱- امام مسلم (۱۱۶۲) و ابو داود (۲۴۲۵).

۲- امام مسلم (۱۱۶۳) و ابو داود (۲۴۲۹).

۳- امام مسلم (۱۱۲۳) و ابو داود (۲۴۲۴).

۴- امام مسلم (۱۱۶۲) و ابوداود (۲۴۲۵).

۵- بخاری (۱۹۰۷) و مسلم (۱۷۵/۱۱۵۶).

یک روز در میان:

حضرت عبدالله بن عمرو رضی الله عنه می گوید:

رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «محبوبترین روزه نزد خداوند روزه حضرت داود علیه السلام است، او یک روز را روزه می گرفت و یک روز را افطار می کرد»^(۲).

ایامی که روزه گرفتن حرام است

۱- دو روز عید، عید سعید فطر، و عید قربان، حضرت امیرالمومنین عمر بن خطاب رضی الله عنه می فرماید: «رسول الله صلی الله علیه و آله از روزه گرفتن این دو روز عید نهی کرده است، روز عید فطر، و روز عید قربان، که در آن از گوشت قربانی می خورید»^(۳).

و همچنین حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله «از روزه این دو روز، روز عید فطر و قربان، نهی کرده است»^(۴).

۲- سه روز ایام تشریق، که عبارت است از یازدهم، دوازدهم و سیزدهم ماه ذی الحجه.

حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله عبدالله بن حذافه رضی الله عنه را فرستاد تا این که در منی بگردد و به مردم بگوید که: «این سه روز را روزه

۱- امام بخاری (۱۹۶۹) و مسلم (۱۱۵۶).

۲- امام بخاری (۱۱۳۱) و امام مسلم (۱۱۵۹).

۳- امام بخاری (۱۹۹۰) و مسلم (۱۱۳۷).

۴- امام بخاری (۱۹۹۳) و مسلم (۱۱۳۸) روایت کرده اند ابو سعید خدری و عبدالله بن عمر و عایشه حدیث نهی از روزه گرفتن را در دو روز عید را روایت کرده اند.

نگیرید، زیرا که ایام خوردن و آشامیدن و ذکر خداوند عز وجله است»^(۱).

* لازم به تذکر است که حاجی که متمتع یا قارن هستند اگر هدی قربانی نداشته باشند می‌توانند در این ایام تشریق روزه بگیرند^(۲).

۳- روز شک، آن روز سی‌ام شعبان است که مردم بگو مگو درباره هلال رمضان دارند، اما به‌خاطر ابر آلود بودن آسمان هلال رؤیت نشده است، پس روزه گرفتن در آن روز به قصد احتیاط درست نیست و حرام است.

حضرت عمار بن یاسر رضی الله عنه می‌فرماید: «کسی که روز شک را روزه بگیرد، رسول خدا، ابوالقاسم صلی الله علیه و آله را نافرمانی کرده است»^(۳).

۴- روزه مستحب زنان شوهردار، بدون اجازه شوهر حرام است. زن حق ندارد بدون رضایت و اجازه شوهر روزه سنت بگیرد.

حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله فرموده است: «زن چنانچه شوهرش حاضر و مقیم باشد بدون رضایت و اجازه‌اش نباید روزه بگیرد»^(۴).

۱- حدیث صحیح است امام احمد (۵۱۳/۲).

۲- امام بخاری (۱۹۹۷) از حضرت عایشه و عبدالله بن عمر روایت می‌کند که: پیامبر صلی الله علیه و آله اجازه روزه گرفتن در ایام تشریق را به کسی نداده، مگر کسانی که هدی قربانی نداشته باشند.

۳- حدیث صحیح است. امام ترمذی (۶۸۶) و ابو داود (۲۳۳۴) و نسائی (۱۵۳/۴) و ابن ماجه (۱۶۴۵).

۴- امام بخاری (۵۱۹۲: ۵۳۶۰) و مسلم (۱۰۲۶).

ایامی که روزه گرفتن مکروه است

- ۱- روز جمعه، اختصاص روز جمعه برای روزه گرفتن کراهت دارد، مگر این که یک روز قبل و بعد آن روزه بگیرد.
- حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «هیچ یک از شما روز جمعه روزه نگیرد مگر آن که یک روز قبل یا بعد آن روزه بگیرد»^(۱).
- ۲- روز شنبه: تنها روز شنبه روزه گرفتن کراهت دارد. زیرا روزی است که یهود آن را بزرگ می دارد، شایسته است که مسلمانان با آنها مخالفت نمایند، پس اگر خواست روزه بگیرد باید قبل و بعد آن نیز روزه بگیرد.
- عبدالله بن بسر سلمی از خواهرش صَمَاء روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «روز شنبه را روزه نگیرید، مگر روزه ای که بر شما فرض و واجب شده است، اگر چیزی را (در روز شنبه) برای خوردن نیافتید، جز پوست انگور یا برگ درخت آن را بجوید و بخورید»^(۲).
- ۳- یک روز یا دو روز قبل از رمضان روزه گرفتن، کراهت دارد، حتی برخی به حرام بودن آن قائل هستند، مگر برای کسی که برحسب عادت همیشگی خودش یک روز در میان روزه می گرفته است که با آن روز مصادف شده است مانعی ندارد.

۱- امام بخاری (۱۹۸۵) و مسلم (۱۱۴۴).

۲- حدیث صحیح است امام ابو داود (۲۴۲۱) و ترمذی (۷۴۴) و ابن ماجه (۱۷۲۶).

پیامبر ﷺ فرموده است: «با یک یا دو روز روزه گرفتن به استقبال رمضان نروید مگر کسی که آن روز بر حسب عادت روزه می‌گرفته، پس روزه بگیرد»^(۱).

* در حدیث صحیح پیامبر ﷺ از روزه گرفتن بعد از نیمه شعبان نهی فرموده است^(۲).

۴- دو روز یا بیشتر پشت سر هم بدون افطار و سحری روزه گرفتن، وصال نامیده می‌شود، پس بدین صورت روزه گرفتن کراهت دارد.

پیامبر ﷺ فرموده است: «از روزه وصال بپرهیزید». صحابه عرض کردند: یا رسول الله شما خودتان روزه وصال می‌گیرید؟ در جواب فرمود: «همانا من مانند شما نیستم زیرا پروردگارم به من غذا و آب می‌دهد»^(۳).

نماز تراویح

نماز تراویح سنت مؤکده است و ویژه شب‌های رمضان می‌باشد که بعد از نماز عشاء با جماعت خوانده می‌شود.

پیامبر ﷺ چندین شب همراه با اصحاب و یارانش به صورت جماعت برگزار نمودند، ولی در شب‌های بعد که صحابه در مسجد پیامبر حاضر شدند حضرت رسول الله ﷺ برای نماز تراویح تشریف نیاوردند، هنگامی که صبح

۱- امام بخاری (۱۹۱۴) و مسلم (۱۰۸۲).

۲- سنن ابو داود (۲۳۳۷) و ترمذی (۷۳۸).

۳- امام بخاری (۱۹۶۲) و (۱۹۶۵) و مسلم (۱۱۰۲) و (۱۱۰۳).

نمودند پیامبر ﷺ خطاب به صحابه فرمود: «من به این خاطر بیرون نشدم که مبدا این نماز بر شما فرض گردد»^(۱).

در حدیث دیگر پیامبر ﷺ امت اسلامی را به خواندن این نماز تشویق و ترغیب نموده است: «هر کس بر اساس ایمان به خدا و امید اجر از وی، ماه رمضان را قیام کند (و نماز بخواند) گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود»^(۲). دربارهٔ تعداد رکعت‌های نماز تراویح نزد علما و فقهای اسلام اختلاف آراء وجود دارد.

برخی از علما قائل به یازده رکعت بودن آن هستند، یعنی هشت رکعت تراویح و سه رکعت نماز شفع و وتر، می‌گویند که پیامبر ﷺ یازده رکعت خوانده همچنانکه حضرت عایشه رضی الله عنها می‌فرماید: «پیامبر ﷺ در ماه رمضان، و غیر رمضان بر یازده رکعت نمی‌افزودند»^(۳).

پس افضل و بهتر آن است که یازده رکعت خوانده شود. گروه دیگر از علما و فقهای امت می‌فرمایند: تعداد رکعت‌های آن بیست رکعت می‌باشد و سه رکعت نماز شفع و وتر که مجموعاً ۲۳ رکعت است زیرا که در زمان عمر بن الخطاب صحابه و تابعین بیست رکعت می‌خواندند^(۴). و برخی دیگر تعداد آن را ۳۶ رکعت گفته‌اند.

از روایت و کلام علما چنین فهمیده می‌شود که نماز تراویح رکعات محدودی ندارد، بلکه نماز شب دو رکعت، دو رکعت است کم یا زیاد خواندن رکعات به طولانی بودن قرائت یا کوتاه بودن آن بستگی دارد، یعنی اگر

۱- صحیح بخاری (۱۱۲۹) و صحیح مسلم (۷۶۱).

۲- امام بخاری (۲۰۰۹) و مسلم (۷۵۹).

۳- امام بخاری (۱۱۴۷) و مسلم (۷۳۸).

۴- به موطأ امام مالک (۱۱۵/۱) و سنن بیهقی (۴۹۶/۲) رجوع شود.

قرائت کوتاه خواند، همراه با طمانینه و آرامش بر تعداد رکعات بیفزاید و اگر قرائت نماز طولانی نمود از تعداد رکعات بکاهد.

* لازم به یادآوری است که صحابه کرام و گذشتگان امت ﷺ نماز تراویح را آرام و بدون عجله و طولانی بجای می آوردند.

* باید توجه داشته باشیم که این مسئله نباید باعث افتراق و جدایی مسلمین گردد.

* برای بدست آوردن ثواب و اجر قیام تمام شب شایسته است که همراه امام جماعت نماز را خواند تا این که امام از نماز فارغ و منصرف گردد.

اعتکاف

اعتکاف در لغت به معنی ماندن و درنگ کردن است و در اصطلاح شرع یعنی: ماندن و نشستن در مسجد همراه با قصد و نیت به خداوند.
اعتکاف بر دو گونه است:

- ۱- اعتکاف واجب، آن که شخص با نظر کردن بر خودش واجب گرداند.
- ۲- اعتکاف سنت، یعنی شخص مسلمان به خاطر تقرب به خداوند و پیروی از رسول اکرم ﷺ در مسجد اعتکاف می نشیند، بخصوص در ده روز آخر رمضان که تأکید بیشتری شده است.

قرآن کریم و سنت پیامبر ﷺ و همچنین اجماع بر مشروعیت آن دلالت می کند.

قرآن کریم می فرماید: ﴿وَلَا تُبَشِّرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَلَفُونَ فِي الْمَسْجِدِ﴾

[البقرة: ۱۸۷].

«هنگامی که در مساجد به اعتکاف نشسته‌اید با همسران‌تان آمیزش نکنید».

حضرت ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها می فرماید: «حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله همیشه ده روز آخر ماه رمضان به اعتکاف می پرداخت تا این که خداوند او را وفات داد، پس همسرانش بعد از وی به اعتکاف نشستند»^(۱).
اما نووی می فرماید: مسلمانان بر استحباب اعتکاف اجماع دارند، بخصوص در ده روز آخر ماه رمضان که تأکید بیشتر دارد^(۲).

ارکان اعتکاف

۱- نیت؛ ۲- ماندن در مسجد؛

شروط اعتکاف کننده:

- ۱- مسلمان باشد، پس اعتکاف کافر درست نیست؛
- ۲- عاقل و ممیز باشد، اعتکاف شخص دیوانه و بچه غیر ممیز صحیح نیست؛
- ۳- پاکی از جنابت؛
- ۴- پاکی از حیض و نفاس (برای خانمها) و اعتکاف آنها باید با اجازه و رضایت همسران باشد؛
- ۵- ماندن در مسجد، و افضل و بهتر اینست که مسجد جامع باشد؛

آداب اعتکاف:

- ۲- خود را به نماز، ذکر و دعا و استغفار و تلاوت قرآن و درود بر پیامبر صلی الله علیه و آله مشغول نماید.
- ۳- از سخنان بیهوده اجتناب کند و زبان خویش را جز به خوبی نگشاید.

۱- امام بخاری (۲۰۲۶) و امام مسلم (۱۱۷۲) روایت کرده اند.

۲- شرح صحیح مسلم (۳۲۴/۴).

- ۴- در غیر رمضان برای معتکف مستحب است که روزه باشد.
- ۵- در مسجد جامع باشد، تا این که برای شرکت در نماز جمعه از مسجد بیرون نشود.

حضرت ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها می فرماید:

«شخص معتکف نباید به عیادت بیمار برود و نه در تشیع جنازه شرکت کند و نه زنی را لمس کند و نه همخوابی کند، و از مسجد بجز برای کار ضروری و قضای حاجت بیرون نشود، و اعتکاف بدون روزه درست نیست، و اعتکاف جز در مسجد جامع صحیح نیست»^(۱).

آنچه اعتکاف را باطل می کند:

- ۱- بیرون شدن بدون عذر و حاجت از مسجد.
- ۲- زایل شدن عقل. (دیوانگی و مستی).
- ۳- هم بستری با همسران.
- ۴- شروع شدن دوره ماهیانه و خون نفاس، (پس برخانمها واجب است که در چنین حالتی فوری از مسجد بیرون شوند).

شب قدر

شب قدر بر همه شب‌های سال فضیلت و برتری دارد به خاطر این که قرآن کریم در آن شب نازل شده است.

۱- امام ابو داود (۲۴۷۳) و بیهقی (۳۲۱/۴) روایت کرده‌اند.

خداوند می فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ۝ سَلَّمَ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝﴾ [القدر: ۱-۵].
 و در جای دیگر خداوند می فرماید: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبْرَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝﴾ [الدخان: ۳].

«ما قرآن را در شبی مبارک و گرامی نازل کردیم».

پیامبر ﷺ درباره فضیلت این شب می فرماید: «کسی که در شب قدر براساس ایمان به خدا و امید اجر و پاداش از وی به نماز بایستد (و به عبادت مشغول شود) گناهان گذشته او بخشیده می شود»^(۱).

شب قدر در یکی از شبهای ده روز آخر رمضان است، بدین خاطر به زنده داری این ده روز آخر سفارش شده است. در حدیث آمده است: «شب قدر را در شبهای فرد ده شب آخر رمضان تلاش کنید»^(۲).

پیامبر ﷺ در ده روز آخر رمضان سخت به عبادت مشغول می شدند چنانکه ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها می فرماید: «هنگامی که ده روز آخر ماه رمضان فرا می رسید رسول الله ﷺ شب بیدار می ماند و خانواده اش را بیدار می کرد و سخت به عبادت مشغول می شد»^(۳).

از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت شده است که می فرماید: به رسول الله ﷺ گفتم: اگر دانستم کدام شب قدر است چه بگویم؟ پیامبر ﷺ فرمودند: بگو: «اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي».

۱- امام بخاری (۲۰۱۴) و مسلم (۷۶۰) روایت کرده اند.

۲- امام بخاری (۲۰۱۷).

۳- امام بخاری (۲۰۲۴) و مسلم (۱۱۷۴).

«پروردگارا: بی‌شک تو بسیار آمرزنده‌ای و آمرزش را دوست می‌داری. پس مرا ببامرز»^(۱).

زکات فطر

زکات فطر، بر همهٔ مسلمانان، زن و مرد، کوچک و بزرگ، آزاد و برده واجب است. حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما می‌فرماید: «رسول الله صلی الله علیه و آله زکات فطر را به مقدار یک «صاع»^(۲) از خرما یا جو بر هر برده و آزاده، مرد و زن، کوچک و بزرگ، از مسلمانان فرض گردانید. و امر فرمودند که پیش از بیرون رفتن مردم برای نماز (عید) پرداخت شود»^(۳).

حکمت آن:

به‌خاطر نقص، لغو و سخنان بیهوده و لغزش‌ها و خلل‌هایی که در روزه انسان بوجود آمده، و همچنین به‌خاطر این‌که کمک و مددی باشد برای فقراء و مستمندان تا بتوانند در روز عید در جشن و شادی شریک باشند، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله زکات فطر را واجب گردانیده است.

حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما می‌فرماید: «پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به‌خاطر پاکیزگی و تزکیهٔ روزه‌دار از امور بیهوده و ناشایست. به‌خاطر این‌که غذا و رزقی برای مستمندان باشد، زکات فطر را واجب گردانید. پس کسی که قبل

۱- حدیث صحیح است امام ترمذی (۳۸۱۳) و ابن ماجه (۳۸۵۰) و احمد (۱۷۱/۶).

۲- پیمان‌ه کیل است که تقریباً برابر با ۲ کیلو و چهارصد و هشتاد گرام می‌باشد ولی برای احتیاط بهتر است که ۳ کیلو پرداخت نماید.

۳- امام بخاری (۱۵۰۳) و مسلم (۹۸۴).

از نماز عید آن را ادا کند. زکات پذیرفته شده است. و کسی که آن را بعد از نماز ادا نماید، صدقه‌ای از صدقات محسوب می‌شود»^(۱).

بر چه کسانی واجب است؟

بر تمام کسانی که تا آخرین غروب آفتاب روز رمضان زنده هستند زکات فطر واجب است.

پس بر هر مسلمان واجب است که از خودش و همچنین کسانی که نفقه آن‌ها برعهده‌اش است مانند: فرزند و همسر، پدر و مادر، زکات فطر را پرداخت نماید. مشروط بر این که در شب عید علاوه از قوت و نیاز ضروری خود و فرزندانش چیزی اضافه داشته باشد.

مقدار و نوع آن:

مقدار زکات فطر یک صاع از غذا و قوتی است که مصرف آن در میان مردم بیشتر رواج دارد.

در احادیث برخی از انواع آن‌ها ذکر شده مانند: «گندم، جو، کشمش، خرما، کشک»^(۲).

* اکنون بیشتر مردم برنج مصرف می‌کنند می‌توان برنج را به‌عنوان زکات فطر پرداخت نمود.

* امام نووی می‌فرماید: «عموم فقها پرداخت قیمت زکات را جایز نمی‌دانند، ولی ابو حنیفه آن را جایز دانسته است»^(۳).

زمان پرداخت:

۱- حدیث حسن است، امام ابو داود (۱۶۰۹) و ابن ماجه (۱۸۲۷) روایت کرده‌اند.

۲- به صحیح مسلم (۹۸۵۰۹۸۴) و شرح امام نووی (۶۹/۴) رجوع شود.

۳- شرح صحیح مسلم (۶۹/۴).

جایزاست از اول ماه رمضان پرداخت گردد، و مستحب است که یکروز یا دو روز قبل از عید پرداخت شود، تا قبل از نماز عید می‌توان پرداخت کرد، اما اگر تا بعد از نماز عید تأخیر نمود صدقه‌ای از صدقات به‌شمار می‌آید.

* به کسانی که مستحق زکات هستند زکات فطر پرداخت می‌شود که عبارتند از هشت گروهی که قرآن کریم آن‌ها را نام برده است:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ [التوبه: ۶۰].

«زکات‌ها برای فقراء و مساکین و کارگزاران جمع‌آوری آن و کسانی که (برای) گروید نشان به اسلام و همچنین پایداریشان بردین) جلب محبت‌شان می‌شود، برای (آزادی) بردگان، و (پرداخت بدهی) بدهکاران، و (به مجاهدان) در راه خدا، و واماندگان در راه می‌باشد».

نماز عید:

پس از پایان ماه رمضان، همه مسلمانان جشن می‌گیرند و برای ادای شکر پروردگار که به آن‌ها توفیق روزه ماه رمضان داده است، نماز عید را ادا می‌کنند.

* نماز عید سنت مؤکده است، و برخی از علما قائل به وجوب آن هستند.
* مستحب است که نماز عید در عیدگاه خوانده شود، چنانکه پیامبر ﷺ در عیدگاه نماز می‌خواندند، ولی اگر ضرورتی یا عذری باشد می‌توان در مسجد خواند.

* نماز عید از شعائر دین اسلام است، شایسته است که زن و مرد مسلمان جهت ادای آن در جماعت شرکت کنند.

حضرت ام عطیه رضی الله عنها می فرماید: «پیامبر صلی الله علیه و آله به ما فرمان داد که در روز عید دختران بالغ و آنهایی که در خانه‌هایشان پرده نشین هستند با خود به عیدگاه بیرون ببریم. اما آنهایی که در دوره ماهیانه هستند نماز نخوانند ولی در خیر و دعای مسلمانان شرکت کنند»^(۱).

* نماز عید دو رکعت است، که در رکعت اول بعد از تکبیرة الاحرام هفت بار، الله اکبر گفته می‌شود، و در رکعت دوم بعد از بلند شدن از سجده و قبل از سوره فاتحه، پنج بار الله اکبر گفته می‌شود.

* بعد از ادای نماز امام به ایراد خطبه می‌پردازد.

آداب و مستحبات روز عید:

غسل کردن، پوشیدن لباس نو، استعمال خوشبو، گرفتن مو و ناخن، خوردن چند دانه خرما (در عید فطر، اما در عید قربان سنت است بعد از نماز از گوشت قربانی خود بخورد) تکبیر گویان به سوی عیدگاه رفتن، صدقه دادن، رفتن از راهی و برگشتن از راه دیگر و همچنین تبریک گفتن به یکدیگر و اظهار سرور و خوشی در روز عید از جمله آداب و مستحبات روز عید به شمار می‌آید.

در پایان از خدای جل جلاله مسئلت دارم که این عمل ناچیز را از بنده گنکارش بپذیرد و در نامه اعمالم قرار دهد و ذخیره روزی که ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿۸۸﴾ [الشعراء: ۸۸-۸۹] بگرداند و امیدوارم که از گناهان و لغزش‌هایم درگذرد.

۱- امام بخاری (۱۹۰۳) روایت کرده است.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا...﴾. «پروردگارا! اگر فراموش یا
 خطا کردیم، ما را مؤاخذه نکن.»
 پروردگارا تو را براین توفیق، شکر و سپاس می گویم، و بفرستادهات
 محمد مصطفی ﷺ درود و سلام می فرستم.

و الحمد لله رب العالمین

التماس دعای خیر

حسین تاجی گله‌داری

۲۸ رجب ۱۴۲۲ هـ

برابریا ۲۴ مهر ماه ۱۳۸۰ ش